

FORTEPIANO IJROCHILIGI BO'YICHA IJODIY TAJRIBANI RIVOJLANTIRISH

Muminjon Muminov
Qo'qon davlat universiteti

Annotatsiya: Fortepiano o'qitishning an'anaviy usta-shogird modeli texnik mahoratni rivojlantirish uchun samarali bo'lsa-da, ko'pincha mustaqil rassomchilikdan ko'ra replikatsiyani birinchi o'ringa qo'yadi. Ushbu maqolada oliy ta'limda ijodiy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan zarur pedagogik o'zgarishlar - talabalarning o'z badiiy tanlovlarining asosiy muallifi bo'lish qobiliyati haqida bahs yuritiladi. U musiqiy partituraning qat'iy ko'rsatmalar to'plami sifatida emas, balki sharhlovchi dialog uchun sayt sifatida qayta tasavvur qiladigan asosni o'rganadi va talabalarga matnning tahliliy detektivi bo'lish imkoniyatini beradi. Muhokama shaxsiy ovozli tasavvurni rivojlantirish haqida batafsilroq ma'lumot beradi, bu yerda texnik qarorlar individual ekspressiv niyat bilan uzviy bog'liqdir. Arxitektura tafakkurining rivojlanishi asar bo'ylab keng ko'lamli hikoya va energiyani shakllantirish uchun mahalliy tafsilotlardan tashqariga o'tish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Oxir oqibat, maqolada ta'kidlanishicha, studiya tajriba uchun laboratoriyaga aylantirilishi kerak, bu yerda jarayon mahsulotdan ko'ra qadrlanadi va o'quvchining badiiy yaxlitligining ichki kompasi tarbiyalanadi. Ushbu yaxlit yondashuv fortepiano ijrochilarni nafaqat musiqani beg'ubor ijro etishga, balki u bilan fikrlash, his qilish va mustaqil ijodkor sifatida shug'ullanishga tayyorlaydi.

Kalit so'zlar: ijodiy agentlik, fortepiano pedagogikasi, sharhlovchi avtonomiya, ovozli tasavvur, musiqiy arxitektura, badiiy egalik

FOSTERING CREATIVE AGENCY IN THE PIANO PERFORMANCE MAJOR

Muminjon Muminov
Kokand State University

Abstract: The traditional master-apprentice model of piano instruction, while effective for developing technical proficiency, often prioritizes replication over independent artistry. This article argues for a necessary pedagogical shift in higher education toward fostering creative agency - the capacity for students to become the primary authors of their own artistic choices. It explores a framework that reimagines the musical score not as a set of rigid instructions but as a site for interpretive dialogue, empowering students to become analytical detectives of the text. The

discussion further details the cultivation of a personal sonic imagination, where technical decisions are intrinsically linked to individual expressive intent. The development of architectural thinking is examined as crucial for moving beyond local details to shaping large-scale narrative and energy across a work. Ultimately, the article contends that the studio must be transformed into a laboratory for experimentation, where process is valued over product and the student's internal compass of artistic integrity is nurtured. This holistic approach prepares pianists not merely to execute music flawlessly, but to engage with it as thinking, feeling, and autonomous creative artists.

Keywords: creative agency, piano pedagogy, interpretive autonomy, sonic imagination, musical architecture, artistic ownership

Ko'pincha usta-shogird an'anasi deb ataladigan fortepiano o'qitishning an'anaviy modeli ajoyib texnik va tarjimon avlodlarini yaratdi. Ushbu modelda usta o'qituvchi donolik beradi, iboralarni ko'rsatadi, xatolarni tuzatadi va talaba amal qilishi uchun audio va izohli rejani taqdim etadi. Talabaning asosiy roli singdirish va takrorlash, o'qituvchi tomonidan belgilangan badiiy me'yorga javob berishga intilishdir. Ushbu tizim asos texnikasi va stilistik an'analarni o'rnatishda shubhasiz afzalliklarga ega bo'lsa-da, u sezilarli, ko'pincha tekshirilmagan xarajatlarni talab qiladi. U beixtiyor qaramlik madaniyatini rivojlantirishi mumkin, bunda talabaning musiqiy qarorlari ichki ishlab chiqarilgan emas, balki tashqi tomondan tasdiqlangan. Shuning uchun oliy ta'limdagi zamonaviy fortepiano pedagogikasining asosiy muammosi ongli ravishda ushbu replikativ doiradan tashqariga chiqish va ijodiy agentlikni rivojlantirishga bag'ishlangan modelga o'tishdir. Bu talabalarni intellektual, texnik va hissiy vositalar bilan jihozlash, o'zlarining badiiy tanlovlarining asosiy muallifi bo'lish, ularni sodiq ijrochilardan fikrli, avtonom musiqachilarga aylantirish jarayonidir.

Ijodiy agentlik sari sayohat ballni tubdan qayta ko'rib chiqishdan boshlanadi. Universitetga kelgan ko'plab talabalar uchun bosma sahifa qat'iy yo'riqnomalar yodgorligidir. Metronom belgilari, dinamik sxema, so'z birikmalari va pedal ko'rsatkichlari daxlsiz qonunlar sifatida ko'rib chiqiladi. Pedagogning birinchi va eng muhim vazifasi ballni diktum sifatida emas, balki taklif sifatida ochib berishdir - ko'p to'g'ri talqinlarga ochiq, boy, ko'p qatlamli va ko'pincha noaniq matn. Bu savollarga javob berishdan o'stirishga o'tishni talab qiladi. Talabaga "bu yerda kressendo qiling" deb ko'rsatma berish o'rniga, biz: "Ushbu iboraning emotsional traektoriyasi nima va tovush hajmining o'zgarishi bu rivoyatga qanday xizmat qilishi mumkin?" deb so'rashimiz mumkin. Ritardandoni tuzatish o'rniga, biz so'rashimiz mumkin: "Bu sekinlashuvning ritorik funktsiyasi nima? Bu savolmi, xulosami yoki o'tish lahzami?"

Ushbu Sokratik usul talabaga musiqiy detektiv bo'lishga imkon beradi. Biz ularga faqat aniq belgilarda emas, balki musiqaning asosiy tuzilishida ham maslahat izlashga yo'naltiramiz. Ular hayratlanarli garmonik siljish rangning o'zgarishini qanday taqozo etishini so'rashni o'rganadilar. Ular Bax fugidagi kontrapuntal chiziqlar ovozlarning o'zaro ta'sirini aniqlashtirish uchun qanday aniq artikulyatsiyalarni taklif qilishini o'rganadilar. Ular Betxoven kabi bastakor nima uchun o'ziga xos barmoqni yozishi va bu kerakli artikulyatsiya va vazn haqida nimani ochib berishi haqida o'ylashadi. Ushbu analitik jarayon ballni noaniq qiladi va talabani faol tarjimon sifatida belgilaydi. Ular endi matnga bo'ysunadigan joydan emas, balki suhbat joyidan murojaat qilishadi. Bu ijodiy agentlikning asosidir. Talaba o'z tanlagan tempi, iboralari yoki dinamik shakllanishlari bo'yicha asosli dalillarni ballning o'zida topilgan dalillarga asoslangan holda ifodalay olsa, ular badiiy egalik uchun birinchi va eng muhim qadamni qo'ydi.

Skor bilan bu tergov ishtiroki, tabiiyki, shaxsiy ovozli tasavvurni rivojlantirishga yordam beradi. Ijodiy agentlik shunchaki intellektual mashq emas; u jismoniy dunyoda tovush sifatida namoyon bo'lishi kerak. Kuchli badiiy o'ziga xoslikka ega bo'lgan har bir fortepianochi noyob va taniqli ovozga, tovushli barmoq iziga ega. Ko'pincha, talabalar dastlab o'zlarining butlarining yozuvlarini ongsiz ravishda taqlid qilib, umumiy yoki qarzga olingan ohang tushunchasi bilan ishlaydilar. Pedagogning vazifasi ularga o'zlarining tug'ma tovushlarini kashf qilish va rivojlantirishga yordam berishdir. Bu jarayon ichki quloqni - xayoliy tovushni - uni ishlab chiqarishning fizik mexanikasi bilan bog'laydi. Biz "chiroyli ohang bilan o'ynash" kabi mavhum ko'rsatmalardan tashqariga chiqib, yorqin tasvirlar va teginish hissi sohasiga o'tamiz.

Biz talabadan Debussi muqaddimasidagi akkord rangini tasvirlashni so'rashimiz mumkin. Bu alacakaranlik moviymi yoki aks etgan yorug'likning miltillovchi oltinmi? Keyin, biz bu rangga erishish uchun jismoniy vositalarni o'rganamiz. Qanday teginish, kalitning tushish tezligi, pedallardan qanday foydalanish bu o'ziga xos rangni uyg'otadi? Prokofyev sonatasining tajovuzkor teksturalarida biz shunchaki baland ovozda bo'lgan qattiq, zarbali tovush bilan ajoyib keskin va prognoz qilingan energiyaga to'la ovoz o'rtasidagi farqni muhokama qilishimiz mumkin. Talaba texnik qarorlar, aslida, badiiy tanlov ekanligini bilib oladi. Qo'lning og'irligi, barmoqning egriligi, barmoq uchining tinglash sifati - bu quruq texnikalar emas, balki tovush bilan bo'yash uchun asboblardir. Ranglar palitrasini kengaytirib, ularni ma'lum jismoniy va xayoliy tetiklar bilan bog'lab, biz o'quvchilarga ichki musiqiy g'oyalarini tashqi voqelikka aylantirish vositalarini beramiz. Ularning tovush dunyosi ustidan bu nazorat ijodiy ishonchning chuqur manbaidir.

Biroq, go'zal ovoz va o'ylangan ibora boshqaruvchi me'moriy qarashlarsiz etarli emas. Ijodiy agentlikning uchinchi ustuni - bu musiqiy me'mor sifatida fikr yuritish, asarning keng ko'lamli hikoyasini tasavvur qilish va loyihalash qobiliyati. Ko'pgina

yosh ijrochilar lahzalik tafsilotlarga e'tibor qaratgan holda, jozibali badiiy film emas, balki chiroyli ramkali fotosuratlar seriyasi kabi spektakl yaratadilar. Ular mahalliy voqealarni mohirona boshqaradilar, ammo umumiy sayohatni etkaza olmaydilar. Fostering agentligi talabalarni eshitish va butun tuzilmani rejalashtirishga o'rgatish demakdir. Ular yigirma daqiqalik sonata harakatining hissiy va baquvvat yoyini boshqarishni o'rganishlari kerak.

Bu dinamikadan tashqari va kinetik energiya oqimida fikrlashni o'z ichiga oladi. Rivojlanish qismida eng katta keskinlik qayerda? O'tish orqali energiyani nafaqat ovoz balandligi orqali, balki uyg'un kutish va ritmik haydovchi orqali qanday qurish mumkin? Biz talabalarni buyumni nafaqat rasmiy, balki hissiy jihatdan xaritaga tushirishni taklif qilamiz. Ular dam olish, mojaro, hal qilish va transsendensiya momentlarini aniqlashlari kerak. Ushbu so'l darajadagi tushunish ularga pacing haqida ongli, strategik tanlov qilish imkonini beradi. Ular bir parchada tempni biroz ushlab turish keyingisi uchun impuls yaratishi yoki keskin dinamik kontrast kattaroq dramatik maqsadga xizmat qilishi mumkinligini bilib olishadi. Agar talaba iborani nafaqat qanday ijro etayotganini, balki uning butun kontekstda nima uchun aynan shu tarzda mavjudligini tushuntira olsa, u mahalliy diqqatga sazovor joylarni ko'rsatuvchi ekskursiya gidligidan murakkab va ta'sirchan hikoyani boshqaradigan muallif bo'lishga o'tadi. Ushbu tizimli fikrlash qobiliyati etuk rassomning o'ziga xos belgisi va ijodiy agentlikning aniq ifodasidir.

Oxir oqibat, studiya muhitining o'zi ongli ravishda eksperimentlar uchun laboratoriya va yangi paydo bo'lgan badiiy shaxs uchun muqaddas joy bo'lishi uchun yaratilgan bo'lishi kerak. Konservatoriya madaniyatining bosimi - uning hakamlar hay'ati, tanlovlari va ommaviy chiqishlari bilan - ko'pincha xavf-xatardan voz kechishni rag'batlantiradi. Talabalar belgilangan mezonlarga javob beradigan va muvaffaqiyatsizlikka yo'l qo'ymaydigan sayqallangan, "to'g'ri" chiqishlarni taqdim etishga majbur bo'lishadi. Bu muhit ijodiy agentlikning tabiiy dushmani bo'lib, u izlanish erkinligini, xatoga yo'l qo'yishni va vaqti-vaqti bilan o'ziga xos narsaga intilishda sustlashishni talab qiladi. Pedagog jarayonni mahsulot ustidan, ayniqsa shaxsiy darsda qo'llab-quvvatlash orqali ushbu bosimga faol qarshi turishi kerak.

Dars to'g'rilikdan ko'ra qiziqish ko'proq mukofotlanadigan maydonga aylanishi kerak. Talaba noan'anaviy talqinni taklif qilganda, bizning birinchi javobimiz uni hukm qilish emas, balki ular bilan uning asoslarini o'rganish bo'lishi kerak. "Sizni bu fikrga nima sabab bo'ldi? Keling, sinab ko'raylik va u qanday his qilishini eshitamiz." Bu yondashuv musiqiy mulohazaga asoslanib, ularning ijodiy impulsini tasdiqlaydi. Dastlabki natija noqulay bo'lsa ham, yangi narsani sinash uchun zarur bo'lgan jasoratni nishonlashimiz kerak. Bu hokimiyatning o'qituvchidan talabaga bosqichma-bosqich o'tishi juda muhimdir. Maqsad ularni bizning roziligimizdan mahrum qilish va badiiy yaxlitlikning o'zlarining ichki kompaslarini

yaratishdir. Savollar asta-sekin "Men buni o'ynashim sizga yoqdimi?" dan o'zgaradi. "Men shuni aytmoqchi edim; buni muvaffaqiyatli deb hisoblaysizmi?" Bu o'tish haqiqiy ijodiy agentlikning gullashini anglatadi.

Xulosa qilib aytganda, fortepiano ijrochiligi yo'nalishi bo'yicha ijodiy agentlikni rivojlantirish an'anaviy o'quv dasturiga qo'shimcha emas; bu pedagogik falsafani tubdan qayta yo'naltirishdir. Bu biz talabalarni nafaqat musiqa chalish ko'nikmalari, balki musiqa haqida fikr yuritish uchun tanqidiy qobiliyatlar, musiqani eshitish qobiliyati va musiqani o'ziga xos deb bilish uchun jasorat bilan jihozlashni talab qiladi. Bu partiyani dialog sifatida, texnikani shaxsiy ifoda vositasi sifatida, tuzilishni hikoya yoyi sifatida va studiyani badiiy kashfiyotlar uchun xavfsiz boshpana sifatida qayta tasavvur qiladigan jarayon. Talabani mustaqil musiqiy ongini rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berib, biz ularni kasbga tayyorlashdan ko'ra ko'proq narsani qilamiz; Biz ularga barqaror, moslashuvchan va doimiy rivojlanib borayotgan musiqa san'ati manzarasiga mazmunli hissa qo'shadigan bo'lish uchun kuch beramiz. Ular an'ana uchun idish bo'lishni to'xtatadilar va uning faol va hayotiy yangilovchilariga aylanadilar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kosimova, B. (2025, October). FORTEPIANO IJROCHILIGIDA IJRO MAHORATINING YETUK NAMOYONDALARI. In CONFERENCE ON INTERNATIONAL SCIENTIFIC DEVELOPMENTS: INSIGHTS INTO MODERN SCIENCE AND INNOVATIVE PRACTICES (Vol. 1, No. 3, pp. 259-263).
2. Qosimova, B. (2025). FORTEPIANO IJROCHILIGIDA IJRO MAHORATINING YETUK NAMOYONDALARI. ZA'MONAVIY TA'LIM ISLOHOTLARI VA ULARNING AMALIY YECHIMLARI: KONFERENSIYA MATERIALLARI, 1(3), 359-363.
3. Durdon, G. O., & Najmetdinova, M. (2025). YOSHLAR MA'NAVIY DUNYOQARASHINI YUKSALTIRISHDA FORTEPIANO MUSIQA CHOLG'USINING O'RNI. SHOKH LIBRARY, 1(10).
4. Rahimova, M. N. (2024). MUSIQA MADANIYATI FORTEPIANO IJROCHILIGINING AHAMIYATI. Inter education & global study, (9), 261-267.
5. Abdurahmonova, M. (2025). O 'ZBEKISTONDA FORTEPIANO IJROCHILIGINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI. Молодые ученые, 3(22), 75-77.
6. Mamasoliyevna, N. L., & UY, Y. (2025, June). FORTEPIANO IJROCHILIGI ASOSIDA BO'LAJAK MUSIQA O 'QITUVCHILARINING IJRO TEXNIKASINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI. In CONFERENCE OF ADVANCE SCIENCE & EMERGING TECHNOLOGIES (Vol. 1, No. 2, pp. 250-252).

7. Rustamovna, I. A., & Shonazarovna, H. U. (2024). MAKTAB MUSIQA TA'LIMIDA FORTEPIANO CHALISHGA O'RGANISH USLUBLARI. TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G 'OYALAR, 1(1), 52-54.
8. Mustafoev, S. M. (2025). THE INTERCONNECTION BETWEEN SOUNDS, MUSICAL MEMORY, AND THE SENSE OF MELODY AND HARMONY. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(4), 3-8.
9. Ma'murjon qizi Khatamkulova, Z. (2025). CHALLENGES OF IMPLEMENTING STEAM IN ENGLISH LANGUAGE CLASSES. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(4), 14-17.
10. Xo'jjiyev, M. Y., & Bozorova, F. J. R. (2025). METROLOGICAL LIMITS OF ACCURACY OF PUMPKIN SEED OIL ADDITION TO FUNCTIONAL DRINKS. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(4), 23-26.
11. ogli Oktyabrov, M. A. (2025). THE EMOTIONAL EXPRESSION OF ARTISTS THROUGH COLORS AND THE PSYCHOLOGICAL EFFECT OF COLORS IN ARTWORKS. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(4), 30-34.